

DU HAR
RÄTT!

VADÅ RÄTT?
HURDÅ?

Rädda Barnen

Co funded by the European
Union's Fundamental Rights
and Citizenship Programme

DINA RÄTTIGHETER

Alla barn har samma rättigheter och lika värde, oavsett varifrån man kommer och oavsett t ex kön, språk, religion och hudfärg. Du har rätt att bli behandlad med respekt av andra människor. Du har rätt till mat, vatten, bostad och hälso- och sjukvård. Du har rätt att utvecklas och växa och att vara en del av ditt samhälle. Du har rätt till utbildning och att uttrycka dina egna idéer och åsikter. Du har rätt till information, skydd mot våld och rätt att vara med och fatta beslut i frågor som påverkar dig. Alla de här rättigheterna och några till finns samlade på ett ställe, i något som kallas för barnkonventionen.

Ett barn – det är varje människa i världen upp till 18 år.

För att förstå rättigheterna i barnkonventionen ordentligt brukar man säga att man behöver titta på varje rättighet genom fyra olika linser. De linserna (eller grundprinciperna som de också kallas) är artikel 2 (icke-diskriminering), 3 (barnets bästa), 6 (rätt till liv och utveckling) och 12 (rätt att uttrycka sin åsikt och bli lyssnad på) i barnkonventionen.

Påminn de vuxna om de fyra linserna! Annars kanske de:

- råkar behandla ett barn annorlunda än alla andra barn (diskriminera),
- råkar se till t ex förälderns bästa istället för barnets bästa,
- råkar glömma att barn alltid behöver få möjlighet att fortsätta utvecklas, t ex genom att leka och gå i skolan,
- råkar glömma att lyssna till barnets egen åsikt och istället bara lyssnar på andra vuxna.

HUR FÖRSTÅR MAN DEM?

FN:S BARNKONVENTION

FN:s barnkonvention har skrivits under (ratificerats kallas det) av alla världens länder utom av två – Somalia och USA. När ett land skrivit under barnkonventionen ska landet följa det som står i den. Men även i alla länder som skrivit under finns det mycket kvar att göra för att alla barn ska få alla sina rättigheter. Du som barn kan själv vara med och jobba för dina rättigheter om du vill!

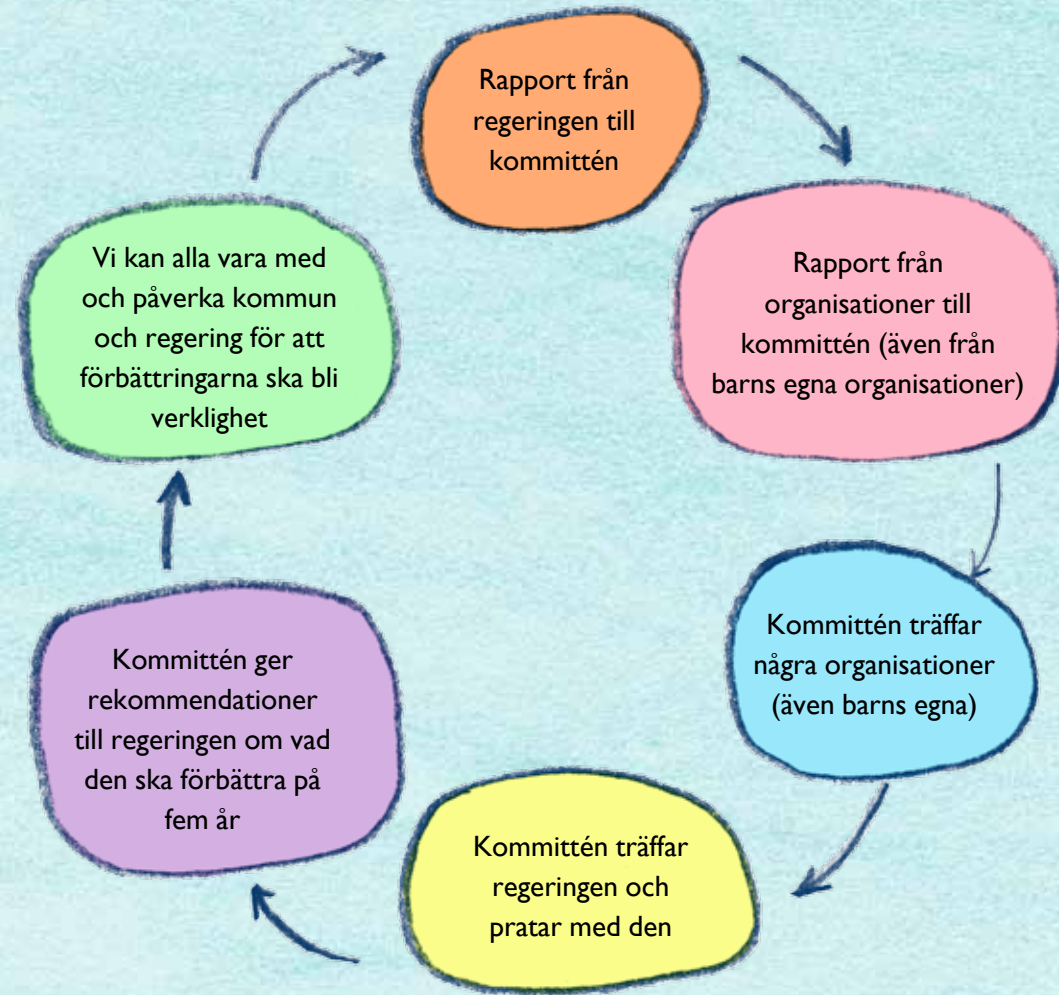
FN:S BARNRÄTTSSKOMMITTÉ

Det finns en kommitté (18 personer från hela världen som är experter på barns rättigheter) som har som uppgift att granska hur varje land följer barnkonventionen. Varje lands regering måste skriva en rapport till kommittén vart femte år om vad de gjort och vad de inte gjort för barns rättigheter i sitt land. Men regeringen kanske inte vill berätta hela sanningen om hur barn har det i landet i sin rapport. De kanske vill få det att låta bättre än vad det egentligen är eller väljer att inte berätta vissa saker. Därför kan också organisationer (även barns egna organisationer) skicka rapporter till kommittén med hur de tycker barn har det i landet. Några organisationer får träffa kommittén. På så sätt kan kommittén få en så sann bild som möjligt av hur barn faktiskt har det.

Kommittén träffar sedan landets regering och pratar med dem och säger några saker (rekommendationer) som de vill att regeringen ska förbättra till fem år senare när de ska skicka sin nästa rapport till kommittén. Det kan vara att skolorna ska bli bättre på att jobba mot mobbing, att barn i alla kommuner ska få möjlighet att uttrycka sina åsikter och att deras åsikter tas med när politiska beslut fattas, eller att man ska minska stressen hos ungdomar.

Du kan vara med och hjälpa kommittén att sätta press på din regering eller din kommun så att de gör förbättringarna som kommittén förslagit.

Här hittar du mer information (OBS! bara på engelska) www.crin.org/ NGOGroup eller sök på Committee on the Rights of the Child.

HUR BLIR BARNKONVENTIONEN VERKLIGHET?

FN:s barnrättskommitté säger att det finns 12 sätt att jobba på som behövs i ett land för att alla barn ska få alla sina rättigheter. Det är de 12 arbetssätten som vi ska beskriva här.

DELA, FÅ OCH ANVÄND KUNSKAP

Idag är det inte många som förstår innebörden av barnkonventionen. Vi kan ta en titt på skolan. Det är inte många lärare som fått någon utbildning om barnkonventionen och på så sätt kunnat föra vidare kunskapen till sina elever, föräldrar och annan skolpersonal.

I allmänhet så behöver man jobba mer på att ändra perspektivet, attityden och de fördomar som många människor har. Det är viktigt med utbildningar, informationsmaterial och öppna diskussioner.

UTBILDNING OCH KOMPETENS-UTVECKLING

Om du som person jobbar med barn och ungdomar ska du ha möjlighet att vidareutveckla din kunskap utifrån vad som sker i samhället, till exempel om internet som är ganska nytt. Hur hanterar man internet på bästa möjliga sätt? Hur använder sig barnen av internet idag?

Eftersom det inte finns en lag i Sverige som säger att man måste utbilda människor om barnkonventionen, så finns det många människor som jobbar med barn och ungdomar som inte har någon bra koll på vad barns rättigheter verkligen innebär. Det kan vara politiker, läkare, domare, lärare och socialarbetare.

Dessutom har inte heller föräldrar och barn bra koll på barns rättigheter.

Det gäller inte bara att kunna rabbla upp de punkter som finns, man ska också ta till sig det som barnkonventionen står för och agera utifrån det.

Lagstiftningen ska stämma överens med vad som står i barnkonventionen. Lagen ska inte strida mot barnkonventionen. Skulle det uppstå tveksamheter och krångel, så väger barnkonventionen tyngre än lagen.

Ta hänsyn till de fyra grundprinciperna i barnkonventionen som innebär:

artikel 2 - icke diskriminering

artikel 3 - barnets bästa

artikel 6 - barns rätt till liv och utveckling

artikel 12 - barns rätt till inflytande/deltagande

Det är viktigt att de som använder sig av lagar och skriver lagar tar hänsyn till och förstår dessa fyra punkter för att kunna ta bra beslut.

Varje land ska ha en idé (strategi) och en plan (handlingsplan) på hur man kan förverkliga barns rättigheter i samhället.

Det finns länder som har en bra strategi som innehåller många av de punkter som barnkonventionen kräver. Till exempel att barn ska få kunskap om sina rättigheter, hur man kan använda rättigheterna i sin vardag och att barn ska respekteras både fysiskt och psykiskt i alla sammanhang.

Ett av de största problemen är att människor inte känner till att deras eget land har en strategi för barns rättigheter! Till exempel barn, föräldrar, skolor, kommuner etc.

Vuxna måste vara beredd att anpassa sig och släppa in de unga i samtalen, och på det sättet få en bra diskussion. Politiker måste förstå hur man pratar med barn och unga. Barn är också en del av det civila samhället.

Våga ställa dem mot väggen!

SAMARBETE MED DET CIVILA SAM HÄLL ET

SAMARBETE FÖR BARNS RÄTTIG HETER

Ett bra exempel på ett samarbete (koordinering) är Barnahus. Barn som blir utsatta för våld, sexuella övergrepp etc, och väljer att berätta detta för polisen eller någon annan, är tvungen att gå igenom en process där man måste berätta vad som hänt för folk inom t ex, polisen, socialtjänsten och sjukvården.

Det blir många nya människor man ska prata med, nya platser och nya miljöer. Det kan bli mycket påfrestande och jobbigt för ett utsatt barn. Barnahus har då istället samlat alla dessa människor på ett och samma ställe, och barnet har då endast kontakt med en person, som barnet kan bygga upp ett förtroende till. De andra inblandade (polisen, vården, socialtjänsten) lyssnar vid sidan av.

På så sätt blir det bättre för barnet som i en säkert och trygg miljö kan prata med vuxna som är vana med att hjälpa barn.

Samarbete tar lite extra tid ibland, men det löser mycket av de problem som finns! Med samarbete kan man få mer förståelse för vad andra människor tycker och tänker.

SAMARBETE MELLAN LÄNDER

Om ett land känner att det finns problem för att förverkliga barnkonventionen så kan man söka stöd och hjälp utifrån, och få ett samarbete med andra länder. Det kan vara om man vill få råd och stöd, till exempel med hur man kan stötta barn som har trauman från krig, jobba mot mobbning eller hjälp med ekonomin.

Om du lever i ett land som har det bra, ska du också hjälpa andra länder.

Det är ytterst viktigt att man sätter barnets behov i fokus i samarbetet.

Barnombudsmannen är personen som ska granska dem som sitter vid makten och se till att de gör det de ska. Han/hon ska också plocka fram olika metoder för hur man kan jobba med barns rättigheter och se till att metoderna används i samhället.

Om man som barn känner sig orättvist behandlad så ska man kunna vända sig till sin barnombudsman. I alla länder kan man inte det. Men det ska vara hans/hennes uppgift att titta på varje enskilt barns behov och göra sitt allra yttersta för att hjälpa barnet.

Kan du vända dig till din barnombudsman? Om inte, kräv en förändring!

BARNOMBUDSMANNEN

När det är dåligt med ekonomin i ett land är det extra viktigt att man tar hänsyn och tänker på hur det påverkar barn och unga.

Du som barn har rättighet att vara med och påverka när till exempel din skola eller kommun bestämmer saker som angår er barn i fråga. Det är viktigt att du som barn eller ungdom får en inblick i vart pengarna går till och varför de används på det sättet. Är det till bra saker och på rätt sätt? Kan ni känna er nöjda, eller kan det förbättras?

Prata med kommunen/skolan och be dem samla barn och ungdomar så att de kan få förståelse för vart och hur pengarna används.

Fråga kommunen: Finns det en barnbudget? Vi vill se budgeten! Vi vill vara med!

Kom med förslag, vettiga förslag! Motivera! Samarbeta!

VET DOM HUR BARN FAKTISKT HAR DET?

De som fattar beslut om viktiga saker för barn – som till exempel i skolan, i hemmet, på fritiden, och i samhället – måste veta och ha en förståelse för hur barn har det. Utan att veta det kan de inte fatta bra beslut. De måste samla in information (statistik) som de kan få från till exempel myndigheter. Statistiken kan handla om barn som är fattiga, mobbade, utsatta i hemmet, mår psykiskt dåligt, har funktionsnedsättning osv. Man får inte glömma några barn.

FÖLJ UPP HUR DET BLEV

När politiker, rektorn eller andra bestämmer att något ska göras är det viktigt att kolla efter ett tag att det verkligen blev gjort. Det är också viktigt att kolla att det blev gjort på ett bra sätt. Om det inte funkade så bra måste man ta reda på varför och hur man kan göra istället. Annars kanske samma misstag görs flera gånger eller så missar man att göra om något som funkade superbra.

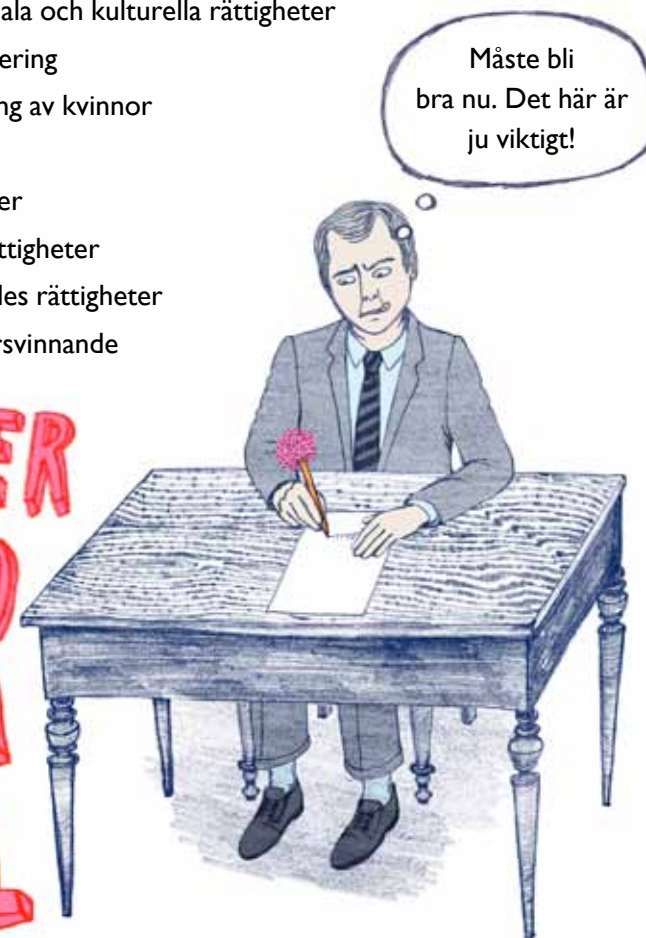
Skriva under internationella avtal (det heter att man ratificerar) som FN har, till exempel mot tortyr och för politiska rättigheter, kvinnliga rättigheter och rättigheter för de med funktionshinder.

Alla rättigheter är lika viktiga. I grund och botten handlar det om människans rättighet, oavsett om man är funktionshindrad, kvinna, homosexuell, ung, gammal osv.

FN:s huvudkonventioner (internationella avtal) om mänskliga rättigheter:

- Politiska och medborgerliga rättigheter
- Ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter
- Mot rasdiskriminering
- Mot diskriminering av kvinnor
- Mot tortyr
- Barnets rättigheter
- Gästarbetares rättigheter
- Funktionshindrades rättigheter
- Mot påtvingat försvinnande

INTER NATIO NELLA AVTAL

TIPS!

Organisera er. Ge inte upp. Kom på idéer, kom med förslag, försök förändra. Prata med en vuxen som du litar på och som lyssnar!

Vänd er till kommunen, skolan, politikerna, föräldrarna – ställ frågor! Om budget, skola, idéer och planer, samarbete, "Vet du verkligen vad barnkonventionen är?"

Det går att förändra. Använd er kreativitet. Skapa! Dela! Känn gemenskap!

Ställ krav på de vuxna i samhället – skolan, kommunen, regeringen.

De vuxna måste lyssna på er som barn. När ni har berättat era åsikter, kräv att de vuxna berättar hur de tänkt när de fattat sitt beslut och hur de har tagit till sig det ni sagt. Du kan inte alltid få din vilja igenom, men de vuxna måste förklara varför.

FRÅGOR NI KAN STÄLLA

Här är några förslag på frågor ni kan ställa till politiker, rektorn och andra vuxna, men också till barn om de olika arbetsätten.

Dela, få och använda kunskap: Hur bra kan och förstår politikerna, lärarna och andra vuxna i din närhet barns rättigheter?

Utbildning/Kompetensutveckling: Får vuxna och barn utbildning om barns rättigheter i din kommun? Vilka? Hur mycket? Hur ofta?

Ditt lands lagar: Väger alltid barnkonventionen tyngre än landets egna lagar?

Strategi/handlingsplan: Har kommunen gjort en handlingsplan för barns rättigheter som utgår från den nationella strategin?

Samarbete med civila samhället: Hur ser samverkan ut i kommunen mellan politiker och barn och unga?

Samarbete: Samarbetar olika myndigheter för barnets bästa, t ex kring mobbing, barn som är utsatta för våld hemma, asylsökande barn mm?

Samarbete med olika länder: Har ditt land en plan för att alltid ha barnet i fokus i nationella samarbeten?

Barnombudsman: Finns det en lokal barnombudsman i din kommun?

Barnbudget: Vet din kommun vilka pengar som går till barn, t ex till skolan, fritidsgårdar, barn som far illa?

Samla information och statistik: Har barn och unga fått frågor om hur de har det och vad de tycker är viktigt?

Följ upp hur det blev: Hur gör din kommun för att följa upp det arbetet de gör för barn och unga?

Internationella avtal: Har ditt land skrivit under FN:s huvudkonventioner?

VIKTIGA PAPPER

Om ni pratar med vuxna och ställer frågor är det inte säkert att de känner till allt ni pratar om. Kanske säger de att de aldrig hört talas om att det finns en nationell strategi för barns rättigheter. Då kan det vara bra för er att kunna berätta för dem var de kan hitta de här viktiga pappren. Här är några papper och hemsidor som kan vara bra att känna till.

- General Comment No 5 (det är här de 12 olika arbetssätten som vi beskrivit finns nerskrivna) sök på Committee on the Rights of the Child på nätet så hittar du dokumentet.
- För att hitta de rapporter som Sverige skickat till FN:s barnrättskommitté och de rekommendationer som Sverige sedan fått gå in på www.manskligarattigheter.gov.se under Barnets rättigheter. Det kan vara lite svårt att hitta på sidan. Det går också att hitta alla de här rapporterna på engelska om du söker på Committee on the Rights of the Child på nätet.
- Nationella strategin: Strategi för att stärka barnets rättigheter i Sverige, regeringens proposition 2009/10:232 (riksdagen godkände den nationella strategin den 18 november 2010). Dokumentet hittar du om du söker på www.regeringen.se
- Barnombudsmannen, www.bo.se

Vision

Vår vision är en värld där Barnkonventionen är förverkligad och alla barns rättigheter är tillgodosedda.

Det är en värld

- som respekterar och värdesätter varje barn
- som lyssnar till – och lär av – barn
- som ger varje barn framtidstro och möjligheter.

Rädda Barnen kämpar för barns rättigheter.

Vi väcker opinion och stöder barn i utsatta situationer – i Sverige och i världen.

Engelsk titel på rapporten: You have rights! What rights?

ISBN 978-91-979462-6-1 (pdf-version)

© Rädda Barnen 2011

Projektkoordinator: Camilla Nygren, Rädda Barnen

Illustratör: Sissela Jensen

Text: Felicia Margineanu och Camilla Nygren

Grafisk design: Press Art

Rädda Barnen

107 88 Stockholm

Tele: +46 8 698 9000

Hemsida: www.rb.se

E-post: info@rb.se

This publication has been produced with the financial support of the Fundamental Rights and Citizenship Programme of the European Commission. The contents of this publication are the sole responsibility of Save the Children Sweden and can in no way be taken to reflect the views of the European Commission.

TYCKER DU IBLAND
ATT SAKER ÄR FEL? ATT VUXNA
INTE LYSSNAR? VILL DU FÖRÄNDRA?
LÄS DET HÄR SÅ FÅR DU VETA MER
OM DINA RÄTTIGHETER OCH
VAD DU KAN FÖRVÄNTA DIG
AV DE VUXNA. DU FÅR TIPS
OCH INSPIRATION SÅ ATT
DU KAN VARA MED OCH
PÅVERKA!

Co funded by the European
Union's Fundamental Rights
and Citizenship Programme

Rädda Barnen